

PSYKOLOGI.

"Dyreprsykologiske grundbegreber."

Af Per Svoldgaard Nielsen.

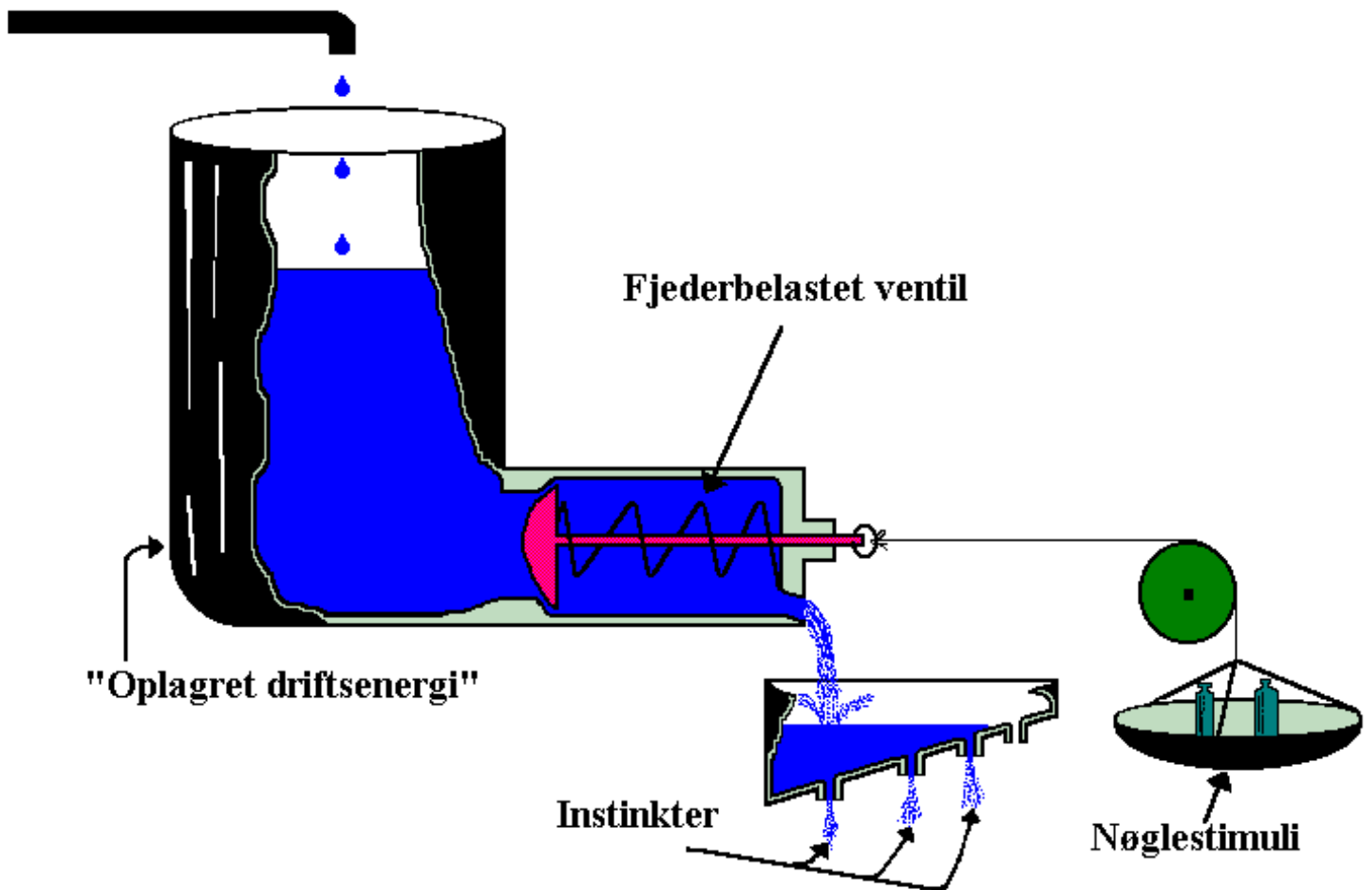
(revideret 1999).

I fortsættelse af en tidligere artikel, der omhandlede ”indlæringsprincipper”, vil jeg i denne artikel belyse noget om ”grundlaget for hundens adfærd”. Gennem mit mangeårige virke som instruktør (og dommer) har det ofte slået mig, at de fleste problemer i træningen beror på manglende eller forkert forståelse for de grundlæggende/styrende mekanismer i hundens adfærd. Vil man træne hund må man først forstå hund. Med til en sådan forståelse af hundens adfærd, hører der, efter min mening, nødvendigvis en række begreber – en fagterminologi om man vil. Ingen vil vel bestride, at det er lettere at forstå hvorledes en motor virker når man kender begreber som krumtap, cylinder, tændrør o.s.v. På samme måde findes der inden for dyreprsykologien og adfærdsforskningen en række begreber, der kan hjælpe os til at få mere indsigt i ”grundlaget for hundens adfærd”. Det er nogle af disse begreber jeg i det følgende vil prøve at belyse.

De fleste hundefolk har sikkert en eller anden mere eller mindre klar fornemmelse af hvad begreberne **drift** og **instinkt** dækker over. Men alt for ofte bliver begreberne brugt i flæng. Derfor vil jeg starte med at belyse de to begreber særskilt og sådan at (forhåbentlig) forskellen bliver tydelig. En **drift** defineres som: *En medfødt drivkraft eller aktiverende tilstand, som udgør energien bag individets handlinger.* Denne energi eller drivkraft opbygges kontinuerligt i centralnervesystemet, og som en følge her af sker der en ophobning af driftsenergi (en indre spændingstilstand), der efter et vist tidsrum kræves udløst. Når driftsenergien er blevet tilstrækkelig stor kan den, når de rette ydre og/eller indre vilkår er til stede, udløses og fremkalder herved en eller flere bestemte bevægelser eller handlinger hos hunden. Det er disse handlinger der kaldes for **instinkter**. Et **instinkt** kan altså defineres som: *En medfødt, ikke tillært, evne til at reagere på bestemte situationer med nogle færdige, hensigtsmæssige ofte sammensatte handlinger eller handlingsmønstre.* Instinkterne er altså de medfødte adfærdsformer som driftsenergien kommer til udfoldelse gennem og som sikrer driftens ”tilfredsstillelse” (=sænkning af den indre spænding). Hos adfærdsforskerne støder man ofte på betegnelserne instinktbevægelse eller instinkthandling, vel for at

fortælle at instinkter kan være alt fra ganske små bevægelser til komplicerede, sammensatte handlingsforløb.

Et andet begreb, der hænger uløseligt sammen med begreberne drift og instinkt, er begrebet **nøglestimuli**. For at igangsætte udløsningen af en drift eller at aktivere et instinkt kræves ofte en bestemt påvirkning der så at sige lukker op for driftsenergien eller for den/de medfødte handlinger. Sådanne påvirkninger kaldes for **nøglestimuli**. Den tyske dyrepsykolog Eberhard Trumler beskriver sammenhængen mellem instinkt og nøglestimuli på følgende måde: *”En instinktbevægelse er et arveligt fastlagt bevægelsesmønster, som udløses af bestemte situationer i omverdenen og derefter forløber næsten tvangsmæssigt. Nøglestimuli kaldes sådanne udløser, fordi de så at sige lukker en lås op hvorved instinktbevægelsen frigøres”*. Lad os se på et eksempel: allerede den nyfødte hvalp besidder en driftsmæssig ”vilje” til at overleve – en stærk **selvopholdelsesdrift**, som tilskynder hvalpen til at gøre netop det, der sikrer dens overlevelse. Ydre og indre stimuli (kontaktmangel og sultfornemmelse) er her nøglestimuli for de karakteristiske bevægelser hvalpen udfører for at komme hen til patterne. Med hovedets pendulagtige bevægelser (fra side til side) og med dens særprægede cirkulende og krybende bevægelse når den sikkert frem til dievorterne. Den første svage berøring af en dievorte bliver så til nøglestimuli for udløsning af sutte-/dieinstinkt. Hele hvalpens adfærd består i systemet: NØGLESTIMULI ⇒ DRIFT ⇒ NØGLESTIMULI ⇒ INSTINKT. Hvor kraftig eller svag, eller hvor intensiv disse nøglestimuli skal være for at udløse en handling, er et udtryk for det man i nogen sammenhænge har kaldt **purringstærsklen** for den pågældende adfærd. Der er mange faktorer, der har indflydelse på hvor høj eller lav purringstærsklen er for en eller anden drift eller et instinkt. For det første må man konstatere at purringstærskler er bestemt af både arvelige og miljømæssige faktorer. Dernæst gælder der, at purringstærsklen for en bestemt instinkthandling (eller drift) bliver lavere jo længere tid, der er gået siden den pågældende instinkthandling/drift sidst er blevet udløst. Dette hænger sammen med den førnævnte ophobning af driftsenergi i centralnervesystemet. Jo større denne ophobning af driftsenergi er jo lavere bliver purringstærsklen for den pågældende drift og de tilhørende instinkthandlinger. Nedenstående illustration kan forklare princippet.

Forklaring til modellen: Karet med vand illustrerer driften med ophobet energi (mængden af vand i karet). Lodderne på lodskålen er nøglestimuli'ene. Er der ophobet meget driftsenergi (=meget vand i karet) er det indre tryk stort og ventilen kræver derfor ikke så tunge lodder på vægtskålen, d.v.s. svage nøglestimuli – altså lav pirringstærskel.

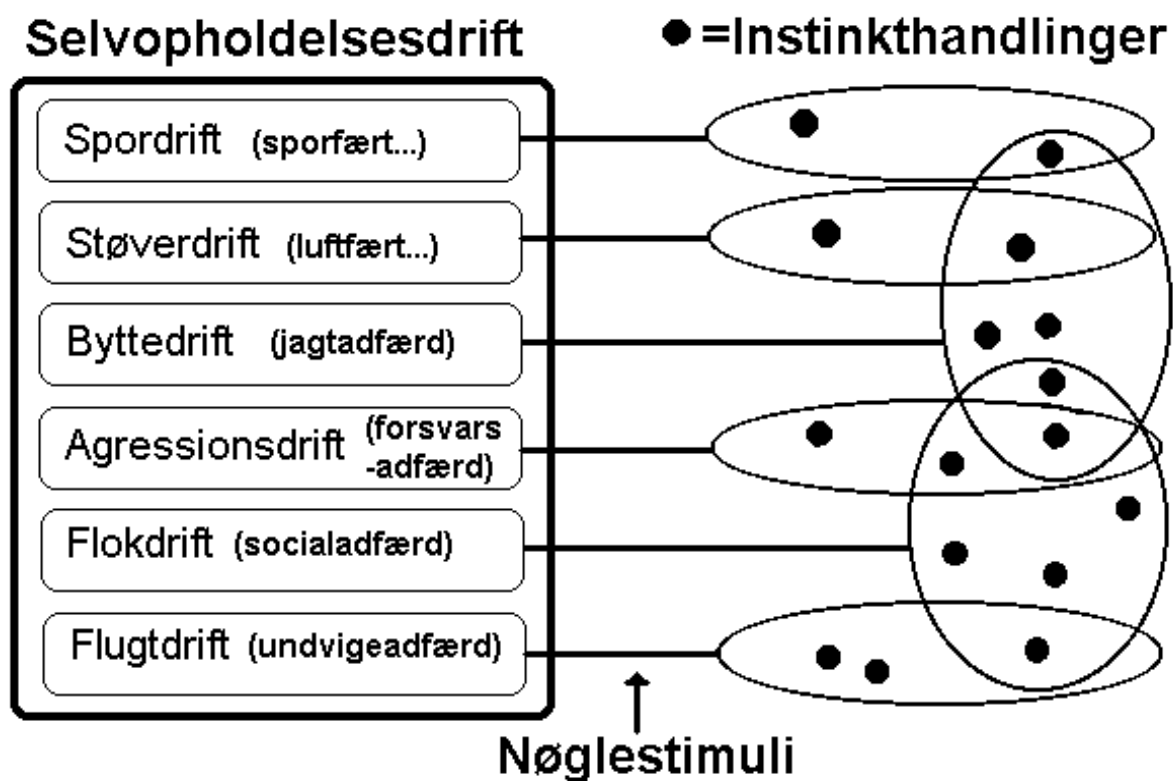
Ophobningen af driftsenergi kan i nogle tilfælde blive så stor, at den udløser en instinkthandling uden, at der har været nøglestimuli for den pågældende handling. Det indre tryk i karet er så stort, at det kan åbne ventilen uden, at der er lodder på vægtskålen. I sådanne tilfælde taler man om en såkaldt **tomgangshandling**. Et lille eksempel herpå: For mange år siden havde vi en tæve som på et tidspunkt blev "pensioneret" – hun fik dog lejlighedsvis lov til at komme med på træningspladsen. Men der kunne godt gå lang tid mellem disse gensyn med træningspladsen. I sådan en periode "uden arbejde" kunne vi ofte observere, at hun fra sin magelige position i kurven pludselig rejste sig, gik

søgende rundt i stuen og fandt et stykke hundelegetøj, som derefter med stor energi blev angrebet, rusket, kastet rundt med og jagtet. Hele optrinet varede kun ganske kort, hvorefter hun vendte tilbage til kurven med et højlydt suk. Der værste ophobning af driftsenergi var fjernet og det indre driftstryk var blevet sænket. Denne enkle mekanisme tjener til at beskytte nervesystemet, da en for stor ophobning af denne ”neuroelektriske energi” virker som en belastning for nervesystemet. I naturen vil den daglige kamp for overlevelse sørge for, at hunden hele tiden får brugt sine driftsenergi, mens vore familiehundes, ofte lidt for magelige, tilværelse ikke altid sikrer en ”naturlig afladning”. Det er vel også heri vi finder argumentet for (eller forpligtelsen til) at arbejde med hunden.

Nu er det imidlertid sådan, som også antydtes i ovennævnte eksempel, at hunden ikke passivt afventer, at der skal dukke passende nøglestimuli op, som kan udløse den opdæmmede driftsenergi. Når driftsenergien har nået en vis størrelse igangsættes der hos hunden en adfærd, der aktivt får den til at opsøge de nødvendige nøglestimuli. Sanserne skærpes og forberedes så at sige til at opfange nøglestimuli’ene, hunden bliver fysisk opspændt, energireserver frigives til musklerne, og hunden begynder at ”drive søgende rundt i terrænet”. Al den adfærd kaldes under et for **appetensadfærd**. I eksemplet med vores gamle tæve, så vi hvorledes hun selv opsøgte hundelegetøjet og satte det i bevægelse, således at legetøjet kunne frembyde de nødvendige nøglestimuli (byttestimuli). Når vi arbejder med vores hunde i beskyttelsesarbejdet ser vi også ofte denne appetensadfærd, allerede når hunden føres ind på banen – inden vi er gået i gang med arbejdet. I figurantsprog siger vi, at hunden er i **driftspænding**.

Som tidligere antydtes har al driftsbetinget adfærd en funktion, nemlig individets (og artens) overlevelse. Man bruger i den sammenhæng af og til det overordnede og lidt brede begreb **selvopholdelsesdrift**. Men driftsbetinget adfærd optræder i mange forskellige sammenhænge og har mange forskellige specifikke funktioner, og derfor er det almindeligt at opfatte begrebet selvopholdelsesdrift som sammensat af en række underordnede drifter med hver sin specifikke funktion. Hvilke, og hvor mange, af disse underordnede drifter der eksisterer, kan diskuteres, men her har jeg valgt et udsnit og en opdeling der efter min mening harmonerer godt med vores brugsmæssige anvendelse af vore hunde. Nedenstående model kan illustrere forholdt mellem selvopholdelsesdriften, de underordnede drifter (mit valg: spordrift, støverdrift, byttedrift, aggressiondrift, flokdrift og flugtdrift) og de tilhørende instinkthandlinger.

Forklaring til modellen: Modellens venstre side viser en underopdeling i seks drifter (her ikke medtaget f.eks. sexualdriften). Til hver drift hører der en eller flere instinktbevægelser – symboliseret ved de sorte boller i højre side af modellen. Det er vigtigt her at bemærke, at der er instinktbevægelser, der kan optræde i flere forskellige driftsmæssige sammenhænge (her vist ved at instinktboblerne overlapper hinanden). F.eks. kan forsvarsadfærd optræde både i forbindelse med agressionsdriften, byttedriften og flokdriften.

I de følgende afsnit vil jeg give en nærmere beskrivelse af de enkelte driftsområder:

Spordrift og støverdrift.

Når jeg i modellen har medtaget disse drifter særskilt, er det fordi de i deres instinktbevægelser så at sige er ”modsat rettede”; - det eneste fælles for de to drifter er, at de begge drejer sig om brug af næsen. Men af den grund havde det måske været mere passende at tale om én fælles drift – en ”næsedrift”(??) – der har tilknyttet to forskellige instinktbevægelser. Ikke desto mindre foretrækker

jeg her at betragte drifterne særskilt. Ved **spordrift** vil man almindeligvis forstå den drift, der tilskynder hunden til at optage fært på jorden, og ved **støverdrift** menes så den drift, der tilskynder hunden til at optage den fært der ”støver rundt i luften”. Der er en del forskel fra race til race med hensyn til de medfødte anlæg for henholdsvis spordrift og støverdrift. Hos nogle racer er f.eks. støverdriften mere veludviklet end hos andre racer (jvf. jagthundegruppen ”støvere”!!). Men i vore brugsmæssige anvendelse af schæferhunden er vi mest interesseret i en så højt udviklet spordrift som muligt og så lidt støverdrift som muligt. Det er jo ifølge vores brugsprøveprogram den hund der med et dybt søg fastholder sporet over hele sporforløbet, der opnår den bedste bedømmelse – ikke den der med høj næse støver sig frem til sporets afslutning. Heldigvis er drifterne til en vis grad påvirkelige overfor træning – d.v.s. en drift kan gennem målrettet brug styrkes og gøres stærkere, mens en drift der aldrig aktiveres gradvis vil svækkes. Princippet kan sammenlignes med en muskel. Bliver en muskel trænet og aktiveret rigtigt, bliver den stærk og ydedygtig, mens en muskel der aldrig bliver brugt svinder ind og bliver uanvendelig. Ønsker vi altså hundens spordrift styrket i forhold til dens støverdrift, skal man altså bare tilrettelægge sin træning således, at hunden løser sin opgave gennem brugen af spordrift og ikke får lejlighed til at løse sin opgave med sin støverdrift. Det er jo også derfor det har vist sig at være en god idé at starte sporindlæringen med f.eks. at gå medvindsspor, da det tvinger næsen ned til jorden for at følge sporet (altså spordriftsarbejde). I modvind blæser færten op til hunden også selv om den holder hovedet højt, hvorved hunden støver sig frem ved hjælp af den luftbårne fært (altså støverdriftsarbejde). Dette fører mig frem til et andet lille simpelt uddannelsesprincip når man arbejder med hund: ***Al hundeuddannelse bygger på følgende elementer: 1) Driftsudvikling (opbygning/træning af den ønskede drift). 2) Indlæring. 3) Lydighed (ubetinget udførelse af det krævede arbejde på hundeførerens kommando).*** En driftsbearbejdning er altså det fundament hundens uddannelse bygger på. I den forbindelse skal man være opmærksom på, at for tidlig og/eller for overdreven lydighedsarbejde (tidlig tvangsbetonet lydighedstræning) kan virke hæmmende på drifternes udvikling. Drifterne skal altså have en vis udviklingsgrad og hunden skal have en vis alder og modenhed, før man kan begynde at stille krav til hundens brug af drifterne. Giver man sig tid til at udvikle og styrke hundens drifter, er der til gengæld næsten igen grænser for hvor meget arbejde drifterne kan præstere. Den gamle skrøne om, at man ikke må træne spor for ofte for så bliver hundens driftsenergi opbrugt (den får ikke tid nok til at ”lade op”), er altså baseret på den antagelse, at driften er en statisk og konstant størrelse som til er hver tid fastlægger grænserne for hvor meget hunden kan yde med sine drifter. Jeg vil selvfølgelig ikke afvise, at hunde med for små driftsmæssige anlæg, eller hunde der er meget understimulerede

på deres drifter, kan lide af den svaghed. Men jeg har utallige gange selv erfaret at hunde med velanlagte og veludviklede drifter har været i stand til at gå mange spor om dagen, hver dag igennem længere tid, uden at få problemer med driftsbeholdningen. Faktisk bliver sådanne hunde tilsyneladende bare bedre og bedre jo mere man stiller krav til drifterne. Det fænomen at nogle drifter hos nogle hunde tilsyneladende kan tappes for driftsenergi kaldes for en **aktionsbestemt træthed**. Jo svagere udviklet driften er jo hurtige vil den aktionsbestemte træthed indtræde og omvendt, jo mere udviklet driften er jo senere indtræder den aktionsbestemte træthed. Det er ikke, som vi senere skal se, alle drifter der er under indflydelse af denne aktionsbestemte træthed. Hvorvidt hundens spordrift i lettere eller sværere grad kan "trættes" afhænger af, hvor gode hundens spordriftsanlæg er, og hvor højt udviklet spordriften er blevet gennem den træning hunden har fået. Men der vist ingen tvivl om, at den aktionsbestemte træthed har indflydelse på hundens sporformåen. Vi har jo bl.a. set hvorledes det går SPH2-hundene (FCI-sporhundepøven) når de i konkurrencer skal yde en toppræstation 2 dage i træk (dumpeprocenten på andendagen er som regel meget højere end på førstedagen).

Som jeg senere vil komme ind på, findes der en anden form for træthed. En træthed, der ikke forårsages af, at driften har været i aktivitet, men alene ved, at der modtages for mange stimuli af en bestemt type. Man taler så om **stimulibestemt træthed**. Det vil jeg uddybe i det næste afsnit, hvor jeg ser lidt videre på andre drifter.

Byttedriften.

Både den aktionsbestemte - og den stimulibestemte træthed har indflydelse på byttedriften. At den aktionsbestemte træthed gør sig gældende med hensyn til byttedriften, ses lettest hvis en hund i gr. C bliver arbejdet 100% byttedriftsorienteret, og særlig ved hunde med kun lidt byttedriftserfaring - altså hunde, hvor byttedriften endnu ikke er særlig udviklet.

De fleste hunde viser på dette stadie som regel kun optimal lyst til at tage byttet (sækken/ærmet) 3-6 gange i træk. At de den 4. (eller den 7.) gang ikke viser så stor lyst til at tage byttet, skyldes som regel ikke, på dette stadie, direkte fysisk træthed, men derimod at byttedriften er blevet drænet for energi - d.v.s. at den aktionsbestemte træthed er begyndt at melde sig. Senere når grundigt og målbevidst arbejde har højnet hundens byttedrift betydeligt, vil man ofte se, at en regulær fysisk træthed indtræder før den aktionsbestemte træthed.

At den stimulibestemte træthed også gør sig gældende, ses af følgende eksperiment: En mæt hund,

hvis byttedrift ikke har været aktiveret i lang tid (d.v.s. med fuldt opladet byttedrift) får præsenteret et bestemt bytte - f.eks. en mus. Første mus dræbes ret hurtigt. Så snart den er dræbt, lukkes en ny mus ind. Den dræbes også. En tredje mus lukkes ind - o.s.v. Efter nogle mus (forskelligt fra hund til hund) mister hunden interessen for musene. Musene udgør altså ikke længere en nøglestimulus for udløsning af de instinktbevægelser, der er knyttet til byttedriften. At dette ikke skyldes, at byttedriften er blevet drænet for energi, ses ved, at hunden kan bringes til at reagere, hvis den præsenteres for en anden form for nøglestimuli. F.eks. hvis der nu lukkes en hare ud i stedet for en mus. Harens bevægelser er, selvom der er visse fælles træk, noget anderledes end musenes bevægelser. Altså må der være sket en stimulibestemt træthed over for musene. Hvilken praktisk betydning har dette så på træningspladsen? Dersom man vil starte gr. C-uddannelsen op med byttedriftsfremmende arbejde, skal man passe på ikke at trætte hunden over for bestemte stimuli. Helmut Raiser, der er en stor fortaler for at starte op med byttedriftsfremmende arbejde, mener, at man helt skal undgå, at hunden udsættes for byttedriftsstimuli, når den ikke arbejder. D.v.s. Ingen hunde må stå og kikke på, at en anden hund arbejder (dette gælder altså kun, så længe der arbejdes 100% byttedriftsorienteret).

Med til beskrivelsen af byttedriften hører også beskrivelsen af de instinktbevægelser, der knytter sig til byttedriften, samt de nøglestimuli, der udløser byttedriften. Hvis vi starter med at se på det sidste først, så er det nødvendigt at se på, hvorledes bytte dyret opfører sig. Et jaget byttedyr vil altid søge at flygte fra det jagende rovdyr (alle, eller næsten alle byttedyr har højt udviklet flugtdrift). Det karakteristiske ved denne flugt er, at den ofte foregår i nogle zig-zag'ende og springende bevægelser med hurtige/pludselige skift i retning og tempo. Denne bevægernåde er det udløsende nøglestimuli for hundens byttedrift og igangsætter i første omgang forfølgelsesinstinktet. Når så byttet er indhentet, og det første bid skal indsættes, kan der lidt groft sagt ske en affølgende to muligheder: 1. Hvis byttedyret er relativt lille (og ikke har væsentlig modforsvarsberedskab) vil det, dersom det første bid fra hunden ikke er øjeblikkeligt dræbende, sprælle for at komme fri. Denne sprællende bevægelse hos byttet bliver så til en nøglestimulus, der udløser ruskeinstinktet (»dødsrusket«), der har til formål at knække byttedyrets ryg- eller halshvirvler. Der kan også ske dette, at det første bid udløser en slags kortvarig »lammelse« (slaphed) hos byttedyret - en »dødsrefleks» - men så snart denne »lammelse» fortager sig, vil den igen sprælle for at komme fri, og det vil som før udløse ruskeinstinktet. 2. Hvis byttedyret er relativt stort (og evt. udstyret med et vist modforsvarsberedskab) vil hundens første bid ofte være kort - d.v.s. der slippes hurtigt og søges uden for rækkevidde. Man taler så om, at hunden har *bytterspekt*. Biddene vil derefter falde som korte lynangreb fra forskellige sider, med det formål gradvis at nedkæmpe byttet. Denne nedkæmpning

afsluttes ofte med et bid i halsregionen, hvorefter byttet trækkes ned til jorden ("nedlægges").

Som afslutning på byttedriftsarbejdet vil det ofte ske, at hunden bærer hele eller dele af byttet hjem til flokken (apportering!??). Sådanne afsluttende handlinger, den sidste i en kæde af handlinger, kaldes ofte for driftmålet. Det er vigtigt i denne sammenhæng at forstå, at det indebærer en større tilfredsstillelse for hunden at gennemløbe hele handlingskæden (fra start til driftmål), end hvis handlingskæden afbrydes undervejs - f.eks. hvis byttet undslipper. Dette udnytter man ved en byttedriftsfremning, ved at man lader hunden bringe byttet (sækken/ærmet) tilbage til føreren eller helt tilbage til hundens plads i bilen.

Aggressions-/forsvarsdrift og flugt-lundvigedrift.

Disse to driftsområder har en del fælles træk, men er samtidig to modsætninger. Derfor vil jeg gerne behandle dem samlet. At flugt og aggression er to diametrale modsætninger behøver vist ikke nærmere uddybning, så derfor vil jeg straks gå over til de fælles træk. Og de er: 1) For det første er hverken aggressions-/forsvarsdriften eller flugtlundvigedriften under indflydelse af den aktionsbestemte - eller den stimulibestemte træthed. At dette er tilfældet kan man let ræsonnere sig frem til på følgende måde: Uanset hvor meget en hund har forsvaret sig mod en fjende, skal den være rede til igen at forsvare sig mod en evt. anden fjende. Og uanset hvor mange gange en hund har været nødsaget til at tage flugten, når den har været stillet over for en overlegen modstander, skal den være i stand til igen at flygte, hvis den evt. møder nok en overlegen modstander. Som en sidebemærkning hertil skal lige nævnes, at hvis flugt af en eller anden grund er forhindret ("blindgyde"), så vil flugten blive vendt til et meget hektisk modforsvar (nødværge). I dyrepsykologisk sprogbrug kaldes sådanne adfærdsformer for kritiske reaktioner (ægte angstbid). Et af de allervæsentligste argumenter for at man **skal** inddrage aggressions-/forsvarsdriften i beskyttelsesarbejdet er netop, at den aktionsbestemte - og den stimulibestemte træthed ikke påvirker denne drift. 2) For det andet så udløses aggressions-/forsvarsdriften og flugt-/undvigedriften af de samme slags nøglestimuli. Disse nøglestimuli er alle former for trueadfærd og reelt angreb. Det, der er bestemmende for, om der udløses forsvar eller flugt er: 1) Nøglestimuli'enes intensitet, altså truslens eller angrebets intensitet. 2) Drifternes styrke, altså hvor udviklede drifterne er. Højt udviklet flugtdrift vil som regel betyde, at der lettere fremkaldes flugt. Højt udviklet forsvarsdrift vil som regel betyde, at der lettere fremkaldes forsvarsadfærd. En af grundene til, at der i tidens løb er blevet begået en masse fejl, når man har villet lave beskyttelsesarbejdet via aggressions-/forsvarsdriften og flugt-/undvigedriften. Man har altså ikke forstået at vurdere drifternes styrke hos den enkelte hund og afpasse belastningen (intensiteten af nøglestimuli) i forhold hertil. Resultatet har været, at flugt-/undvigedriften er blevet

aktiveret for tit, med en styrkelse af denne drift til følge, og dermed en sænkning af hundens almene selvsikkerhed under gr. C-arbejdet. Generelt må man sige, at man helst skal undgå at aktivere flugt-/undvige driften. Og det gælder lige fra lille hvalp til fuldvoksen, færdiguddannet hund. Specielt er det vigtigt, at hvalpe ikke udsættes for nederlag, der medfører en aktivering af denne drift. Vær derfor ekstra varsom med hvad en lille hvalp udsættes for på et hvalpehold.

Et andet forhold, man også bør tage i betragtning, når man vil udnytte aggressions-/forsvarsdriften i forbindelse med gr. C, er, at denne drift under naturlige forhold modnes relativt sent (16-18 mdr. alderen). Dette skyldes, at hvalpe og unge hunde i en naturlig flok ikke har nogen forsvarsmæssige opgaver. Forsvar af flokken varetages af ældre og ranghøjere dyr. Men dette betyder ikke, at man ikke kan udvikle aggressionsdriften på yngre dyr. Man må så blot erkende, at der er større risiko forbundet med det, d.v.s. større chance for at aktivere flugt-/undvige driften.

I forbindelse med omtalen af byttedriften var jeg kort inde på begrebet driftmål. Også for aggressions-/forsvarsdriften og flugt-/undvige driften er driftmålet nået, når det flygtende dyr er sluppet væk fra sin modstander. For aggressions-/forsvarsdriften gælder, at driftmålet er nået, når modstanderen er jaget på flugt. Som nævnt under behandlingen af byttedriften, så har det en vis drifts-tilfredsstillende virkning for hunden, at dens handlinger fører frem til driftmålet. Dette har en vis indlæringsmæssig betydning, idet handlinger, der fører til succes, som bekendt indlæres. Man kan altså også tale om, at hunden lærer at bruge sin aggressions-/forsvarsdrift eller flugt-/undvige drift. Endelig er det også en kendt sag, at arvelige faktorer har indflydelse på, hvor fremtrædende aggressions-/forsvarsdriften henholdsvis flugtundvige driften er. Man kan altså også gennem avlen forhøje eller nedsætte anlæggene for aggressiv adfærd eller for flugtaadfærd (Opdrættere: PAS – PÅ!).

For fuldstændighedens skyld vil jeg her også medtage yderligere tre begreber, der har en vis tilknytning til aggressions-/forsvarsdriften og flugtundvige driften. 1) Ethvert pattedyr vil, når det møder en større og overlegen modstander, flygte, når denne overskrider en vis afstand mellem de to parter. Denne afstand kaldes for flugtafstanden. 2) Skulle den overlegne, under visse omstændigheder, komme væsentligt nærmere den underlegne (f.eks. hvis en af dem overraskes, hvis den underlegne løber ind i en »blindgyde«, eller hvis den ellers underlegne skal forsvare hvalpe) og en vis afstand overskrides, vil det komme til hektisk kamp - jfr. tidligere omtale af ”kritiske reaktioner”. Denne afstand som, hvis den overskrides, fremkalder kamp, kaldes for den kritiske afstand. 3) Endelig vil jeg nævne begrebet individualafstand. Det er den afstand, som en artsfælle lader en

anden artsfælle nærmesig. Individualafstanden er ofte et udtryk for, hvor godt to individer kender hinanden. Men den kan også være meget afhængig af den sindsstemning, den ene eller begge er i. F.eks. er individualafstanden mellem han og tæve større, når tæven ligger med hvalpe, end den normalt er. Generelt gælder det, at individualafstanden er større mellem artsfæller af samme køn end den er mellem artsfæller af modsat køn. Og, hvad der er vigtigt for figurantarbejdet, jo større bekendtskabsgrad (d.v.s. jo mindre individualafstand) der er mellem hund og figurant, jo mindre er aggressionsberedskabet. Dette har også noget at gøre med pirringstærskel-begrebet. For jo mindre individualafstand jo højere pirringstærskel er der for aggressionsadfærd.

Med hensyn til pirringstærsklerne for hhv. aggressiv adfærd og flugt-adfærd gælder der også følgende regel: Pirringstærskien for aggressiv adfærd bliver mindre jo nærmere individet er ved "centrum af sit territorium" ("hjemmet"/"hovedkvarteret") og større jo længere den er "hjemmefra". Omvendt bliver pirringstærskien for flugtaadfærden mindre, jo større afstanden er fra "hovedkvarteret", og større jo nærmere hunden er "hjemmet". Det vil altså sige, at selvsikkerheden er størst hvor hunden føler sig mest "hjemme" (det er altså en stor fordel at vore hunde føler sig "hjemme" på træningspladsen!!!).

Flok-/socialdrift. Dette driftsområde indeholder et utal af forskellige handlemåder- ofte i så komplicerede kombinationer, at det ville kræve flere bøger at beskrive dem alle i en detaljeret form. Jeg vil derfor så kort som muligt nøjes med at komme ind på nogle få sider af dette store driftsområde.

Det er efterhånden i vide kredse en anerkendt opfattelse, at hunden, eller i hvert fald dens nærmeste vilde forfader - ulven, er et af de mest sociale pattedyr, der findes. Dette højtudviklede sociale flokliv kan evolutionshistorisk set opfattes som et resultat af, hvad man kunne kalde "samarbejdets nødvendighed". De livsvilkår, som hundens forfædre har levet under, har på et tidspunkt udviklet sig således, at en stigende grad af samarbejde var en nødvendighed for at jagten skulle lykkes. De livsvilkår har så begunstiget udviklingen af de anlæg, der styrer de mangetallige sociale adfærdsformer ("The survival of the fittest"). Samarbejde er altså et af nøgleordene, når man skal beskrive flok-/socialdriften. "Samarbejde" kan på en måde opfattes som et kompleks af instinktbevægelser et samarbejdsinstinkt-kompleks - der ligesom alle andre instinkter har et naturligt behov for at blive udløst (tilfredsstillet). Derfor **skal** vores arbejde med schæferhund forme sig som et samarbejde. Men for at dette samarbejde kan fungere, er der nogle betingelser, der skal være udfyldt. Jeg tænker her først og fremmest på rangordens- og lederskabsinstinkt (instinkt betyder her ligeledes et kompleks af instinktbevægelser). Jagtsamarbejdet's succes er betinget af en stærk ledelse og 100%

lydighed. Dette indebærer dannelsen af en rangorden. Når rangordenen er fast etableret, er alle individer i en flok enkeltvis placeret på hvert sit trin i rangordenen. På hvert trin er det enkelte individ forpligtet til at opfylde nogle minimumskrav med hensyn til lydighed over for ranghøjere dyr og med hensyn til at sørge for ranglavere dyrs ubetingede lydighed. Dersom alle de enkelte individer opfylder sine forpligtelser, d.v.s. alle kender sin plads, er der ingen indre stridigheder inden for flokken, og samarbejdet fungerer derfor bedst. Men skulle et flokmedlem, f.eks. lederen, ikke længere være i stand til at opfylde sine forpligtelser, opstår der stridigheder, hele eller dele af rangordenen opløses for en tid, mens der tilkæmpes nye pladser på rangstigen. I den periode, hvor dette foregår, er det så som så med samarbejdet, for hvert enkelt individ vil søge at avancere et (eller flere) trin i rangordenen. Disse ting fortæller os, hvor vigtigt det er for vores arbejde (samarbejde) med hunden, at rangordenen og lederskabet er i orden.

Som man af det foregående vil kunne se, spiller aggressionsdriften en væsentlig rolle i forbindelse med rangordensdannelsen. I naturen forløber disse aggressionsdriftsprægede stridigheder om rangordenen oftest uden skader, men dersom to stridende parter er meget jævnbyrdige, kan aggressionsdriften udløse kamp om »liv og død«. Når det oftest forløber uden at nogen bliver skadet, hænger det sammen med, at de underlegne dyr ret hurtigt under en strid udviser såkaldte **pacificeringshandlinger**. Dette er en slags underlegenhedsbegreber, der virker blokerende på modstanderens aggressionsdrift. Disse pacificeringshandlinger består, paradoksalt nok, ofte i, at den underlegne så at sige tilbyder modstanderen sine mest sårbare dele af kroppen (pacificeringshandlinger kan også opfattes som reaktioner, der er knyttet til flugt-/undvigedriftsområdet). Man kan med en vis ret sige, at denne velselvirkning mellem aggression og pacificering foregår som en *kommunikation*, der udreder tingene og genskaber rangordenen.

Nu er kommunikation i hundenes verden et så omfattende emne, at jeg vil foretrække at behandle det særskilt i en senere artikel. Jeg vil her nøjes med i punktform at antyde de mangesider af dette emne. Kommunikation mellem hunde kan foregå på følgende måder: 1) Akustisk (lydlig) kommunikation. 2) Duft/fært-betinget kommunikation. 3) Mimik. 4) Kropssprog. 5) Halestilling/halebevægelse, ørestilling, børster. Nyere forskning har vist, at et indgående kendskab til hundenes indbyrdes kommunikation kan udnyttes til at bedre kommunikationen mellem menneske og hund. - Men herom ved en anden lejlighed - måske!

P.S.N.